

Отже, встановлено, що показники основних елементів продуктивності колоса мали різні типи успадкування від депресії до наддомінування залежно від підбору пар для гібридизації так і від умов року. Виокремлено гібридні комбінації пшениці ярої, за якими упродовж років вивчення успадкування ознаки відбувалося за типом над-

домінування та часткового позитивного домінування і як результат формувалась висока продуктивність колоса – ‘Xunzhe 9 / МПП Олександра’, ‘Yaocuyaan 448 / Дубравка’, ‘Moyin 2 / МПП Злата’, ‘МПП Ксенія / МПП Магдалена’, ‘МПП Магдалена / MUSK DUKEN’, ‘МПП Райдужна / Neodur’, ‘МПП Магдалена / 030M-1X-OM’.

УДК 633.11«321»:575.222.7:581.48:581.15

Федоренко М. В.*, кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник лабораторії селекції ярої пшениці

Федоренко І. В., кандидат с.-г. наук, вчений секретар

Довбиш О. С., аспірант

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України

*e-mail: maryna.fedorenko.v@gmail.com

МІНЛИВІСТЬ ПОКАЗНИКА ЗАВ'ЯЗУВАННЯ НАСІННЯ У ГІБРИДІВ F₀ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

Гібридизація є основним обґрунтованим і результативним методом створення вихідного матеріалу для селекції пшениці ярої та є комплексним процесом формування нових форм і основним джерелом генетичного різноманіття пшениці. Для селекційних цілей широко використовується генофонд пшениці з колекцій генбанку рослин України, що дозволяє проводити гібридизацію генетично та екологічно віддалених форм з різним рівнем прояву ознак та отримати якісно новий селекційний матеріал. Отже, еколого-географічний принцип підбору батьківських пар є одним з основних принципів підбору вихідних форм для схрещування, в основі якого закладено ідею про те, що чим більш віддаленими є батьківські форми, тим більш вони генетично відмінні, що забезпечує широкий формотворчий процес у гібридних популяціях і добір трансгресивних форм, а також передбачає об'єднання в новому сорті позитивних ознак і властивостей різних екотипів.

Мета досліджень передбачала створення нового вихідного матеріалу пшениці м'якої та твердої ярої при схрещуванні різних видів *Triticum aestivum* L. × *Triticum durum* Desf. Дослідження проведено у 2024 р. в лабораторії селекції ярої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Створено 76 гібридних комбінацій шляхом внутрішньовидових (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L., *Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.) схрещувань з використанням зразків вітчизняної та зарубіжної селекції, які були виділені за елементами продуктивності, тривалістю вегетаційного періоду, висотою рослин, стійкістю проти збудників хвороб, посухостійкістю та показниками якості зерна.

Встановлено, що залежно від вихідних форм у рік досліджень відсоток зав'язування насіння у комбінаціях схрещування пшениці м'якої ярої варіював від 0 до 73,9% (середній відсоток зав'язування – 20,6%), а у твердої – 0 до 88,5% (середній відсоток зав'язування – 40,9%). Даний показник змінювався від мінімального 0% у гібридних комбінаціях ‘Tianmin 198 / Струна миронівська’, ‘МПП Веснянка / Еритроспермум 15–36’, ‘Оксамит миронівський / Еритроспермум 22–08’ (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L.) та ‘Надюша / Милана’ (*Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.) до максимального 73,9% – ‘МПП Візерунок / Gingchun 37’ (*Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L.) та 88,5% – ‘МПП Перлина / Леукурум 20–05’ (*Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.). Встановлено, що найвищий відсоток зав'язування відмічено у групі схрещувань (*Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf.), де в якості материнської форми використано сорти пшениці твердої ярої ‘МПП Перлина’ та ‘МПП Ксенія’.

За результатами досліджень виявлено, що відсоток зав'язування насіння у гібридів виявився вищим при схрещуванні сортів та ліній *Triticum durum* Desf. / *Triticum durum* Desf. порівняно з *Triticum aestivum* L. / *Triticum aestivum* L. Відмічено, що найвищі показники зав'язуваності спостерігали у групі схрещувань, де за батьківський і материнський компонент використано сорти та лінії вітчизняної селекції. Вставлено, що ефективність зав'язування насіння пшениці ярої залежала не тільки від умов зовнішнього середовища під час запилення, а й від генотипового різноманіття компонентів схрещування.